

## THE WINE-MAKING IN CRIMEA (THE SECOND HALF OF THE XIX – THE BEGINNING OF THE XX CENTURY)

Lenara S. Adjiyeva

Republican higher education institution "Crimean Humanitarian University" (Yalta), Ph.D., Acting Associate Professor of History and Jurisprudence Eupatorium Institute of Social Sciences (Ukraine)

### ABSTRACT

The second half of the XIX – the beginning of the XX century for Crimea were associated with formation and consolidation of capitalist relations. These processes have found reflection in the successful development of agriculture of peninsula. The wine-making were good developed. During the studied time it's become to industry, wine production increased more than 4.5 times, the industry has become a lucrative article of Crimean economy. Despite the importance of winemaking, the historical aspect of this question is still little known in science.

East war has become a serious challenge to social and economic development of the Crimea. the agricultural sector fell into disrepair. If at the beginning of the war in 1853 at Tavriyska province produced 429.7 thousand buckets (about 10 liters) of wine, in the 1857 production level dropped nearly tripled to 149.83 thousand. In 1867 were achieved 88.2% of the prewar level of wine production. New and restored plantations began to appear on the outskirts of Simferopol, Sevastopol and Balaklava, valleys of Belbek, Kacha, Alma, Black, Bulganak.

The specialists of the Department of Agriculture in Crimea in 1860-1870's systematically monitor the development of winemaking and research in this area, develop proposals for the creation of markets for grapes and wine, establishing to make analyzes of chemical composition of wines and more. On the peninsula were introduced advanced technology of wine production : from grape varieties of Semillon, Sovinyon, Sersial, Erimitazh, Nebbiolo-bianco, Russap, Verdi White, Cabernet, Saperavi, Malvasia, Zantsky White, Pinot Black were created and launched production of strong-type wines like Madeira, liqueurs, sweet, champagne and other. The major supplier of Crimean wine in the 1860s became the cellar "Magarach". Here were created good quality wines with steady flavor characteristics: "Nikitskoye krepkoe", "Beloe iz maderskih loz", "Krasnoe krepkoe iz maderskih loz", "Stolovoe beloe magapachskoe", "Stolovoe beloe Nikitskoe" etc.

With the laying of railways in 1874, that stretched first to Simferopol, and a year later in Sebastopol, were revived trade, increased exports of wine on the domestic markets of the empire (the central part of the Volga, Siberia).

By the mid-1870s on the peninsula amount of annual wine production were brought to 600 thousand buckets, of which 250 thousand were in the Southern coast of Crimea.

The increasing of the area under vineyards on the peninsula made it possible to conduct industrial winemaking. Massandra and "Magarach", great wineries, dealers and wine cellars became the centers of industrial winemaking, like: Gubonin in Gurzufe, Tokmakov-Molotkov in Alushta, Tayurskiy in Castel, S. Vorontsov, Keller in Partenit, Beketov near Alushta, which gained wide fame and worldwide recognition.

In the 1870-1890's the market demand for wine prompted the owners to expand the area of vineyards. Over these years, they increased by 26% (in most large landowners), and the volume of wine production increased from 1 to 1.3 million buckets. It was 8% of the total empire wine production. In 1893 were sold wine almost 3.3 million rubles, and exports of Crimean wine in 1899 was 200 thousand buckets.

In the beginning of the XX century the situation escalated cause of the crisis through the lean years, weak demand, monopolizing of the production and widespread falsification of wine. In 1903-1914's the wine production increased 1.5 times and reached 2 million buckets of wine for a total of 3 million rubles.

In Crimea in the second half of the XIX – in the beginning of the XX century were approved the commercial wine-making. Being a predominantly agricultural area, the peninsula has become one of the most advanced capitalist regions of the empire. Here were intertwined modernization processes in economics and pre-capitalist and traditional forms of management. The introduction of advanced scientific thought in the production, contributed to the improvement of quality wine production, its recognition in Europe and the world, strengthening the authority of the peninsula as a center of the wine business.

## ВИНОРОБНА СПРАВА В КРИМУ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX – ПОЧАТОК XX ст.)

Лєнара Сейдаметівна Аджиєва

Республіканський вищий навчальний заклад «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта), кандидат історичних наук, виконуюча обов'язки доцента кафедри історії і правознавства Євпаторійського інституту соціальних наук (Україна)

### РЕЗЮМЕ

Друга половина XIX – початок XX ст. ознаменувалися для Криму становленням й утвердженням капіталістичних відносин. Ці процеси віднайшли відображення в успішному розвитку сільського господарства півострова. Розвивалася виноробна справа: протягом досліджуваного часу вона встала на промислові рейки, обсяги виробництва вина зросли більш, ніж у 4,5 рази; галузь стала дохідною статтею економіки Криму. Незважаючи на важливе значення виноробства, історичний аспект його розвитку досі є маловивченим у вітчизняній науці.

Східна війна стала серйозним випробуванням для соціально-економічного розвитку Криму. Галузі сільського господарства занепадали. Якщо на початок війни у 1853 р. у Таврійській губернії вироблялося 429,7 тис. цебер вина, то у 1857 р. рівень виробництва знизився майже втричі до 149,83 тис. У 1867 р. вдалося досягти 88,2 % довоєнного рівня розвитку виноробства. Нові та відновлені плантації почали з'являтися на околицях Сімферополя, Севастополя і Балаклави, по долинах Бельбеку, Качі, Альми, Чорної, Булгануку.

Фахівці Департаменту землеробства в Криму у 1860–1870-х роках проводили систематичний контроль щодо розвитку виноробства й досліджень у цій сфері, розробляли пропозиції щодо створення ринків збуту винограду і вин, налагодження проведення аналізів хімічного складу вин тощо. На півострові упроваджували передові технології виробництва вин: на основі винограду сортів Семільон, Совінйон, Серсіаль, Ерімітаж, Неббіоло-біанно, Руссап, Вердо білий, Каберне, Сапераві, Мальвазія, Зантський білий, Піно чорний було створено та налагоджено виробництво міцних типу мадера, лікерних, десертних, столових, шампанських вин. Крупним постачальником кримського вина у 1860-ті роки став підвал “Магарач”. Тут були створені якісні вина з гарними стабільними смаковими властивостями: “Нікітське міцне”, “Біле з мадерських лоз”, “Червоне міцне з мадерських лоз”, “Столове біле Магарацьке”, “Столове біле Нікітське” тощо.

Із прокладанням у 1874 р. залізничних шляхів, що протяглися спочатку до Сімферополя, а роком пізніше до Севастополя, поживилася торгівля, збільшилися обсяги експорту вина на внутрішні ринки імперії (центральної частини, на Волгу, у Сибір).

На середину 1870-х років на півострові обсяги щорічного виробництва вина були доведені до 600 тис. цебер, з яких близько 250 тис. припадали на Південний берег Криму.

Збільшення площ під виноградниками на півострові зробило можливим ведення промислового виноробства. Центрами його стали Масандра і “Магарач”, великі виноробні підприємства, торгові фірми, винні підвали: Губоніна у Гурзуфі, Токмакова-Молоткова в Алушті, Таюрського у Кастелі, С. Воронцова, Келлера у Партеніті, Бекетова поблизу Алушти, які набували всеросійської слави, отримали світове визнання.

У 1870–1890-х роках ринковий попит на вино спонукав власників виноградників розширювати площі. За вказані роки вони зросли на 26 % (в більшості у великих землевласників), а обсяги виробництва вина зросли з 1 до 1,3 млн. цебер. Це складало 8 % загальноімперського виробництва. У 1893 р. було продано вина на загальну суму майже в 3,3 млн. крб., а експорт кримського вина закордон у 1899 р. становив 200 тис. цебер.

На початку XX ст. ситуація загострилася кризою через неврожайні роки, слабкий попит, монополізацію виробництва і повсюдну фальсифікацію вина. У 1903–1914 рр. виробництво вина зросло у 1,5 рази і досягло 2 млн. цебер вина на загальну суму 3 млн. крб.

В Криму протягом другої половини XIX – початку XX ст. утвердилося промислове виноробство. Являючи собою переважно аграрний район, півострів став одним з найбільш розвинених капіталістичних регіонів імперії. Тут переплелися процеси модернізації в галузі економіки і докапіталістичні, традиційні форми господарювання. Впровадження результатів передової наукової думки у виробництво, сприяло покращенню якості виноробної продукції, її визнанню в Європі і світі, зміцненню авторитету півострова як центра виноробної справи.

## Ленара Сейдаметивна Аджиева

Республиканское высшее учебное заведение «Крымский гуманитарный университет» (г. Ялта), кандидат исторических наук, исполняющая обязанности доцента кафедры истории и правоведения Евпаторийского института социальных наук (Украина)

### РЕЗЮМЕ

Вторая половина XIX – начало XX в. ознаменовались для Крыма становлением и утверждением капиталистических отношений. Эти процессы нашли отражение в успешном развитии сельского хозяйства полуострова. Развивалась виноделие: в течение исследуемого времени оно встала на промышленные рельсы, объемы производства вина выросли более чем в 4,5 раза; отрасль стала доходной статьей экономики Крыма. Несмотря на важное значение виноделия, исторический аспект его развития малоизучено в отечественной науке.

Восточная война стала серьезным испытанием для социально-экономического развития Крыма. Отрасли сельского хозяйства пришли в упадок. Если к началу войны в 1853 г. в Таврической губернии производилось 429,7 тыс. ведер вина, то в 1857 г. уровень производства снизился почти втрое до 149,83 тыс. ведер. В 1867 г. удалось достичь 88,2% довоенного уровня развития виноделия. Новые и восстановленные плантации начали появляться в окрестностях Симферополя, Севастополя и Балаклавы, по долинам Бельбек, Качи, Альмы, Черной, Булганак.

Специалисты Департамента земледелия в Крыму в 1860–1870-х годах проводили систематический контроль по развитию виноделия и исследований в этой области, разрабатывали предложения по созданию рынков сбыта винограда и вин, налаживанию проведения анализов химического состава вин и т. д. На полуострове внедряли передовые технологии производства вин: на основе винограда сортов Семильон, Совиньон, Серсиаль, Эримитаж, Неббиоло-бианно, Руссап, Вердо белый, Каберне, Саперави, Мальвазия, Зантский белый, Пино черный было создано и налажено производство крепких типа мадера, ликерных, десертных, столовых, шампанских вин. Крупным поставщиком крымского вина в 1860-е годы стал подвал «Магарач». Здесь были созданы качественные вина с хорошими стабильными вкусовыми свойствами: «Никитское крепкое», «Белое из мадерских лоз», «Красное крепкое из мадерских лоз», «Столовое белое магарачское», «Столовое белое Никитское» и др.

С прокладкой в 1874 г. железнодорожных путей, которые протянулись сначала в Симферополь, а годом позже в Севастополь, оживилась торговля, увеличились объемы экспорта вина на внутренние рынки империи (центральной части, на Волгу, в Сибирь).

К середине 1870-х годов на полуострове объемы ежегодного производства вина были доведены до 600 тыс. ведер, из которых около 250 тыс. приходились на Южный берег Крыма.

Увеличение площадей под виноградниками на полуострове сделало возможным ведение промышленного виноделия. Центрами его стали Массандра и «Магарач», большие винодельческие предприятия, торговые фирмы, винные подвалы: Губонина в Гурзуфе, Токмакова-Молоткова в Алуште, Таюрского в Кастеле, С. Воронцова, Келлера в Партените, Бекетова близ Алушты, которые обрели всероссийскую славу, получили мировое признание.

В 1870-1890-х годах рыночный спрос на вино побудил владельцев виноградников расширять площади. За указанные годы они выросли на 26 % (в большинстве у крупных землевладельцев), а объемы производства вина выросли с 1 до 1,3 млн. ведер. Это составляло 8 % общеимперского производства. В 1893 г. было продано вина на общую сумму почти в 3,3 млн. руб., а экспорт крымского вина за границу в 1899 г. составил 200 тыс. ведер.

В начале XX в. ситуация обострилась кризисом по причине неурожайных лет, слабого спроса, монополизации производства и повсеместной фальсификации вина. В 1903–1914 гг. производство вина возросло в 1,5 раза и достигло 2 млн. ведер вина на общую сумму 3 млн. руб.

В Крыму во второй половине XIX – начале XX в. утвердилось промышленное виноделие. Будучи преимущественно аграрным районом, полуостров стал одним из наиболее развитых капиталистических регионов империи. Здесь переплелись процессы модернизации в области экономики и докапиталистические, традиционные формы хозяйствования. Внедрение результатов передовой научной мысли в производство способствовало улучшению качества винодельческой продукции, признанию ее в Европе и мире, укреплению авторитета полуострова как центра винодельческой дела.